

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și R.A. „Monitorul Oficial” (www.monitoruloficial.ro). Permiseunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and R.A. „Monitorul Oficial” (www.monitoruloficial.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court’s database HUDOC.

Emitent CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI
Publicată în : MONITORUL OFICIAL nr. 277 din 20 iunie 2000

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI
HOTĂRÂREA*) CURȚII EUROPEANE A DREPTURILOR OMULUI
în cauza I. Dalban împotriva României

Notă

*) Această hotărâre poate suferi schimbări de forma înaintea apariției în versiune definitivă în culegerea oficială cuprinzând hotărâri și decizii ale Curții.

În cauza „I. Dalban” împotriva României,
Curtea Europeană a Drepturilor Omului, constituită conform art. 27 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (*convenția*), astfel cum a fost modificată prin Protocolul nr. 11*1) , și conform dispozițiilor aplicabile din regulamentul interior*2) , în Marea Cameră compusă din următorii judecători:

Notă

Notele grefierului:

*1, *2) Intrat în vigoare la data de 1 noiembrie 1998.

domnii L. Wildhaber, președinte;
A. Pastor Ridruejo;
L. Makarczyk;
P. Kuris;
R. Turmen;
J.- P. Costa;
doamna F. Tulkens;
V. Straznicka;
domnii M. Fischbach;
V. Butkevych;
doamna H. S. Greve;
domnii A. B. Baka;
R. Maruste;
E. Levits;
doamnele S. Botoucharova;
R. Beșteliu, judecător ad-hoc;
precum și dl P. J. Mahoney, grefier adjunct,
după ce a deliberat în Camera de Consiliu în zilele de 8 ianuarie, 24 ianuarie și 9 septembrie 1999, pronunță următoarea hotărâre, adoptată la 9 septembrie 1999:

PROCEDURA

1. Curtea a fost sesizată, în conformitate cu fostul art. 19 din convenție*3), de către Comisia Europeană a Drepturilor Omului (*Comisia*), la data de 27 aprilie 1998 și apoi la data de 5 mai 1998, de către doamna Elena Dalban, văduva reclamantului, decedat la data de 13 martie 1998, în termenul de 3 luni prevăzut de fostele art. 32 alin. 1 și art. 47 din convenție. La originea cauzei se află o cerere (nr. 28.114/95) îndreptată împotriva României, prin care un cetățean al acestui stat, domnul Ionel Dalban, a sesizat Comisia la data de 20 aprilie 1995, în temeiul art. 25.

Notă

Nota grefierului:

*3) Începând cu data intrării în vigoare a Protocolului nr. 11, care a amendat aceasta prevedere, Curtea funcționează permanent.

Pentru motive de ordin practic prezenta hotărâre va continua să îl numească pe domnul Dalban "reclamant", deși această calitate ar trebui să fie atribuită doamnei Dalban (*Hotărârea Ahmet Sadik împotriva Greciei* din 15 noiembrie 1996, Culegere de hotărâri și decizii, 1996-V, pag. 1.641, alin. 3).

Cererea Comisiei face trimitere la dispozițiile fostelor art. 44 și 48, astfel cum au fost modificate de Protocolul nr. 9*4), pe care România l-a ratificat, precum și la declarația română, prin care se recunoaște jurisdicția obligatorie a Curții (fostul articol 46). Cererea citată și plângerea reclamantului au ca obiect obținerea unei decizii cu privire la chestiunea de a ști dacă situația de fapt este de natură să ducă la concluzia că statul pârât a încălcat exigențele art. 6 alin. 1 și ale art. 10 din convenție.

Notă

Nota grefierului:

*4) Intrat în vigoare la data de 1 octombrie 1994, Protocolul nr. 9 a fost abrogat prin Protocolul nr. 11.

2. Doamna Dalban a fost reprezentată [art. 31 alin. 1 din fostul regulament B*5)], de domnul I. Popa, avocat în Baroul Bacău, pe care domnul Thor Vilhjalmsson, vicepreședintele Curții la acea dată, l-a autorizat să folosească limba română în procedura scrisă.

Notă

Nota grefierului:

*5) Regulamentul B, intrat în vigoare la data de 2 octombrie 1994, s-a aplicat până la data de 31 octombrie 1998 tuturor cauzelor privind statele vizate de Protocolul nr. 9.

3. În calitate de președinte al Camerei care fusese inițial constituită (fostul art. 43 din convenție și art. 21 din fostul regulament B) pentru a analiza în special chestiunile de procedură care s-ar putea ridica înaintea intrării în vigoare a Protocolului nr. 11, domnul Thor Vilhjalmsson i-a consultat, prin intermediul grefierului, pe domnul Aurel Ciobanu-Dordea, agent al Guvernului român (*Guvernul*), avocatul reclamantului și pe domnul C. Bârsan, delegatul Comisiei, cu privire la organizarea procedurii scrise. Conform ordonanței emise în urma acestor demersuri grefierul a primit memoriile Guvernului și ale reclamantului la data de 30 iulie și, respectiv, la data de 31 august 1998.

4. În urma intrării în vigoare a Protocolului nr. 11 la data de 1 noiembrie 1998 examinarea cauzei a fost încredințată, în aplicarea art. 5 alin. 5 din protocolul citat, Marii Camere. Marea Cameră a fost compusă din domnul C. Bârsan, judecător ales în numele României [art. 27 alin. 2 din convenție și art. 27 alin. 4 din regulament, domnul L. Wildhaber, președinte al Curții, doamna E. Palm, vicepreședintă a Curții, domnul J.-P. Costa și domnul M. Fischbach, ambii vicepreședinți ai secției (art. 27 alin. 3 din convenție și art. 24 alin. 3 și 5 a) din regulament)]. În afară de aceștia au mai fost desemnați: domnul A. Pastor Ridruejo, domnul G. Bonello, domnul J. Makarczyk, domnul P. Kuris, domnul R. Turmen, doamna F. Tulkens, doamna V. Straznicka, domnul V. Butkevych, doamna H. S. Greve, domnul A. B. Baka, domnul R. Maruste și doamna S. Botoucharova. Ulterior s-a constatat că domnul Bârsan, care participase la examinarea cauzei de către Comisie, nu mai era compatibil cu calitatea de membru al Marii Camere (art. 28 din regulament). Prin urmare Guvernul a desemnat-o pe doamna R. Beșteliu pentru a participa în calitate de judecător *ad-hoc* (art. 27 alin. 2 din convenție și art. 29 alin. 1 din regulament).

5. Președintele a hotărât că nu era necesar ca în această cauză Comisia să desemneze un delegat (art. 99 din regulament).

6. După ce i-a consultat pe Agentul guvernamental și pe avocatul doamnei Dalban Marea Camera a hotărât că nu era nevoie să se țină o audiere publică.

7. La data de 16 și, respectiv, 22 decembrie 1998 greșierul a primit observațiile complementare ale reclamantului și ale Guvernului. Acesta din urmă ruga Curtea să amâne pronunțarea, având în vedere recursul în anulare cu care Parchetul a sesizat Curtea Supremă de Justiție și prin care s-a solicitat anularea celor două hotărâri prin care reclamantul a fost condamnat.

8. Prin urmare domnul E. Levits, membru supleant, l-a înlocuit pe domnul Bonello aflat în imposibilitate de a participa [art. 24 alin. 5 b) din regulament].

9. La data de 8 ianuarie 1999 Marea Cameră a hotărât suspendarea examinării cauzei.

10. La data de 21 mai 1999 Guvernul, prin intermediul noului sau agent, domnul C.-L. Popescu, a trimis grefei textul deciziei Curții Supreme de Justiție din 2 martie 1999. La data de 6 mai și, respectiv, 1 iunie 1999 reclamantul și Guvernul au depus, la cererea președintelui, comentariile lor cu privire la această decizie.

11. Ulterior domnul L. Ferrari Bravo, membru supleant, a înlocuit-o pe doamna Palm, aflată în imposibilitate de a participa [art. 24 alin. 5 b) din regulament].

ÎN FAPT

I. Circumstanțele cauzei

12. Ziarist și director al revistei săptămânale locale "Cronica Romașcană", domnul Ionel Dalban a locuit la Roman până la moartea sa, survenită la data de 13 martie 1998.

13. La data de 23 septembrie 1992 reclamantul a publicat în nr. 90/1992 al respectivei reviste un articol intitulat "Fraude de zeci de milioane la I.A.S. Roman", în care dezvăluia fraudele care ar fi fost comise de directorul Întreprinderii Agricole de Stat "Fastrom" Roman (fostă I.A.S.), G.S. Citând rapoartele direcției economice din cadrul Poliției Generale, ziaristul a scris: „(...) o nouă fraudă de proporții incredibile se dezvăluie la Societatea Comercială «Fastrom» S.A. Roman, fost I.A.S., avându-l în prim plan pe un alt răsfățat al nomenclaturii comuniste locale, domnul G.S. Valoarea pagubei produse de dumnealui [...] se ridică, după estimările poliției economice din Inspectoratul General al Poliției și ale altor experți din capitală, la peste 23 milioane lei! Frauda constă în documente intrate în gestiunea depozitului central al I.A.S. Roman, dar mărfurile propriu-zise nu sunt de găsit în inventarele unităților din subordine. S-a stabilit că multe dintre aceste mărfuri au fost înlocuite cu ce au avut nevoie domnul Smîntînă și apropiații săi sau pur și simplu au fost transformate în lei, împărțiți apoi frățeste. Jaf ca în codru!

Opinia publică romășcană se întreabă: cum a fost posibil? Poate ne va spune domnul senator R.T., care până în acest an [...] a fost împruternicit al statului la «Fastrom» Roman. În această calitate, domnia sa a ridicat pe statele de plată, lună de lună, însumat, sute de mii de lei. Pentru ce sau, altfel spus, cum a apărut interesele statului s-a văzut [...].”

14. La data de 6 ianuarie 1993 reclamantul a publicat (în nr. 104/1993 al revistei) un articol în care se putea citi:

„Dacia break cu număr de înmatriculare 2-NT-173, aparținând «Fastrom» a fost «achiziționată» timp de un an și jumătate de către domnul senator R.T., de vineri până luni, pentru a-l duce și a-l aduce la Aeroportul de la Bacău (șofer R.M.), poveste deja terminată, dar care încă nu a fost uitată.”

15. Apreciind aceste afirmații ca defăimătoare, G.S. și R.T. au formulat plângeri penale prelabile împotriva domnului Dalban, invocând art. 206 din Codul penal.

16. La data de 24 iunie 1994 Judecătoria Roman l-a condamnat pe reclamant la 3 luni închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de calomnie, dispunând suspendarea executării pedepsei și obligarea acestuia la plata unei sume de 300.000 lei părților civile R.T. și G.S. În plus reclamantului i-a fost interzisă exercitarea profesiei pe o durată nedeterminată.

17. Instanța a motivat că, deși G.S. a fost cercetat penal în două cauze, parchetul a dispus la data de 7 septembrie 1990 și la data de 10 decembrie 1992 neînceperea urmăririi penale pentru infracțiunile de delapidare și de abuz în serviciu contra intereselor obștești (art. 248 din Codul penal).

În ceea ce îl privește pe R.T. instanța a constatat că, în calitatea sa de membru al Consiliului reprezentanților statului, primise o indemnizație de 55.000 lei în perioada iunie 1991 - iulie 1992 și nu "sute de mii" de lei. În plus, conform regulamentului interior al Senatului, "prefecturile, în scopul exercitării activităților senatoriale, vor pune la dispoziție senatorilor un mijloc de transport și o secretară", iar prin adresa nr. 4.849/1991 Prefectura Județului Neamț a solicitat conducerii Întreprinderii Agricole de Stat "Fastrom" Roman să

pună la dispoziție biroului senatorial Roman o mașină. Judecătorii au constatat că afirmațiile reclamantului nu corespundeau realității.

18. Reclamantul a declarat recurs. Din punctul său de vedere rapoartele Direcției economice a poliției, care au stat la baza acuzării lui G.S., procesele-verbale întocmite de inspectori financiari la datele de 19 iunie, 26 iunie și, respectiv, 18 decembrie 1992, precum și declarațiile membrilor consiliului de administrație și ai sindicatului Societății Comerciale "Fastrom" Roman constituiau probe ale operațiunilor contabile ilegale efectuate de G.S., directorul societății comerciale. Sumele în discuție se ridicau, conform acestor documente, la mai mult de 23 milioane lei.

19. În ceea ce-l privește pe R.T. reclamantul a subliniat că Judecătoria Roman a constatat prin hotărârea din 24 iunie 1994 că folosea o mașină a Societății Comerciale "Fastrom" Roman. Cu privire la afirmațiile referitoare la indemnizația primită de R.T. domnul Dalban a negat orice caracter defăimător, deși a indicat o sumă greșită.

20. Prin decizia din 7 decembrie 1994 Tribunalul Neamț a menținut, cu opinia separată a unui judecător, pedeapsa cu închisoarea și despăgubirile acordate părților civile în prima instanță. Constatând că față de G.S. s-a dispus de două ori neînceperea urmăririi penale, instanța a considerat, fără a examina rapoartele poliției furnizate de reclamant pentru a-și justifica afirmațiile, că acestea nu corespundeau realității. În ceea ce îl privește pe senator instanța a constatat că folosirea mașinii era legală.

Interdicția exercitării profesiei de ziarist a fost în schimb înlăturată *"datorită comportamentului corespunzător al reclamantului"*.

21. Judecătorul M.C. a motivat opinia separată după cum urmează:

„(...)Dezvăluirea adevărului este o condiție sine qua non pentru îndepărtarea lacunelor și pentru apărarea intereselor societății. Aceste interese sunt prioritare apărării cu orice preț a propriilor noastre reputații. Conștiință ridicată a cetății, ziaristul are dreptul și obligația de a pune în discuție instituțiile și oamenii acestora, pentru a controla dacă munca lor este satisfăcătoare, dacă ei își justifică mandatul cu care au fost investiți și dacă prestigiul cu care sunt înconjurați este autentic sau fals. Nimeni nu este infailibil și nici nu poate pretinde că este.

Mi se pare nedrept să-l condamnăm pe ziaristul Ionel Dalban atâta vreme cât el nu a făcut decât să-și îndeplinească datoria de ziarist în mod obiectiv, dornic să contribuie la asanarea climatului moral al orașului în care trăiește și muncește (...)."

22. În ciuda acestei condamnări reclamantul a continuat să publice informații cu privire la fraudă pretinsă a fi fost comisă de G.S.

De altfel reclamantul nu a achitat despăgubirile către părțile civile.

23. În urma acestor dezvăluiri Comisia de anchetă a abuzurilor de pe lângă Parlamentul României a sesizat Parchetul Neamț.

24. Pe de altă parte, organizația neguvernamentală "Liga democratică pentru dreptate" a reluat aceste dezvăluiri, iar ca urmare, Parchetul de pe lângă Judecătoria Roman a dispus la data de 20 iulie 1994 o nouă cercetare penală împotriva lui G.S.

25. După condamnarea reclamantului articole asupra aceluiași subiect au fost publicate și de alte ziare, dintre care cotidianul național de mare tiraj "Adevărul".

26. Numeroși ziariști au considerat condamnarea reclamantului o "*încercare de intimidare*" a presei.

27. La data de 24 aprilie 1998 parchetul a sesizat Curtea Supremă de Justiție cu recurs în anulare împotriva celor două hotărâri judecătorești în discuție, cu motivarea că nu erau întrunite elementele constitutive ale infracțiunii de calomnie.

28. Prin decizia din 2 martie 1999 instanța supremă a admis recursul în anulare. În ceea ce privește fapta de calomnie săvârșită în dauna părții vătămate G.S., instanța supremă l-a achitat pe reclamant, apreciind că acesta acționase cu bună-credință. În ceea ce privește fapta de calomnie săvârșită în dauna părții vătămate R.T. Curtea a anulat cele două hotărâri, considerând întemeiată condamnarea domnului Dalban, dar, având în vedere decesul acestuia din urma, a pronunțat încetarea procesului penal.

II. Elemente de drept intern

29. Dispozițiile aplicabile din Codul penal sunt următoarele:

ARTICOLUL 206

„Afirmarea ori imputarea în public, prin orice mijloace, a unei fapte determinate privitoare la o persoană, care, dacă ar fi adevărată, ar expune acea persoană la o sancțiune penală, administrativă sau disciplinară, ori disprețului public, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Împăcarea părților înlătură răspunderea penală.”

ARTICOLUL 207

„Proba verității celor afirmate sau imputate este admisibilă, dacă afirmarea sau imputarea a fost săvârșită pentru apărarea unui interes legitim. Fapta cu privire la care s-a făcut proba verității nu constituie infracțiunea de insultă sau calomnie.”

30. Dispozițiile aplicabile din Codul de procedură penală sunt următoarele:

ARTICOLUL 385⁹

„Hotărârile sunt supuse casării în următoarele cazuri: (.....)

10. instanța nu s-a pronunțat asupra unei fapte reținute în sarcina inculpatului prin actul de sesizare sau cu privire la unele probe administrate ori asupra unor cereri esențiale pentru părți, de natură să garanteze drepturile lor și să influențeze soluția procesului;

(.....).”

ARTICOLUL 504

„Orice persoană care a fost condamnată definitiv are dreptul la repararea de către stat a pagubei suferite, dacă în urma rejudecării cauzei s-a stabilit prin hotărâre definitivă că nu a săvârșit fapta imputată ori că acea faptă nu există.

(.....)

Nu are dreptul la repararea pagubei persoana care, în cursul urmăririi penale sau al judecății, cu intenție sau din culpă gravă a stânjenit sau a încercat să stânjenească aflarea adevărului.

Persoanelor arătate în alin. 1 și 2, care înainte de arestare erau încadrate în muncă, li se calculează la vechimea în muncă și timpul cât au fost arestate, iar persoanelor arătate în alin. 1 li se calculează la vechimea în muncă și timpul cât au executat pedeapsa la locul de muncă.”

ARTICOLUL 505

„Acțiunea pentru repararea pagubei poate fi pornită de persoana îndreptățită potrivit art. 504, iar după moartea acesteia poate fi continuată sau pornită de către persoanele care se aflau în întreținerea sa.

Acțiunea poate fi pornită în termen de un an de la rămânerea definitivă a hotărârii de achitare sau de la data ordonanței de scoatere de sub urmărire.”

PROCEDURA ÎN FAȚA COMISIEI

31. Domnul Dalban a sesizat Comisia la data de 20 aprilie 1995. Invocând art. 6 alin. 1 și art. 10 din convenție, el s-a plâns de caracterul inechitabil al procesului și de o încălcare a dreptului la libertatea de exprimare.

32. Comisia a reținut cererea (nr. 28.114/94) la data de 9 septembrie 1996. În raportul din 22 ianuarie 1998 (art. 31) a constatat în unanimitate că a existat o încălcare a art. 10 și că nu a fost nevoie să examineze dacă a avut loc și o încălcare a art. 6 alin. 1 (31 de voturi, împotriva un vot). Textul integral al opiniei Comisiei figurează în anexa la prezenta hotărâre*).

Notă

Nota grefierului:

*) Din rațiuni de ordin practic textul nu va apărea decât în ediția tipărită (Colecție de hotărâri și decizii, 1999), dar oricine și-l poate procura de la grefă.

Concluzii prezentate Curții

33. Avocatul doamnei Dalban a invitat Curtea să constate încălcarea art. 10 din convenție și să acorde clienței sale o despăgubire echitabilă de 250 milioane lei pentru daune materiale și morale.

34. Guvernul a rugat Curtea, în principal, să radieze cauza de pe rol, din moment ce văduva reclamantului nu poate invoca, în opinia sa, un interes personal pentru continuarea procedurii. În subsidiar acesta nu contestă că a avut loc o încălcare a art. 10 din convenție, dar invită Curtea să radieze cauza, cu motivarea că decizia Curții Supreme de Justiție din 2 martie 1999 ar fi reparat respectiva încălcare. În ceea ce privește capătul de cerere întemeiat pe art. 6 alin. 1 din convenție Guvernul cere Curții să constate că aceste dispoziții nu au fost încălcate. În final solicită respingerea pretențiilor formulate de doamna Dalban în virtutea art. 41 din convenție.

ÎN DREPT

I. Cu privire la obiectul litigiului

35. Într-o scrisoare din data de 16 decembrie 1998 adresată Curții avocatul Popa a reclamat spargerea cabinetului sau de avocat și furtul unor documente care priveau cauza de față, precum și interceptarea de către niște necunoscuți a două scrisori adresate Curții.

36. Guvernul subliniază faptul că, "*având în vedere obiectul cererii (.....)*", plângerea avocatului este neîntemeiată.

37. Deoarece aceste capete de cerere nu au fost făcute cunoscute Comisiei în etapa admisibilității, ele nu pot face obiectul de examinare a Curții (a se vedea în special, *mutatis mutandis*, Hotărârea *Janowski împotriva Poloniei* din 21 ianuarie 1999, Colecție de hotărâri și decizii, 1999).

II. Cu privire la cererea de radiere de pe rol

38. În observațiile sale din data de 1 iunie 1999 adresate Curții Guvernul solicită radierea cauzei de pe rol, cu motivarea că văduva reclamantului, în memoriul său din data de 31 august 1998, nu ar invoca, așa cum a făcut-o în cererea sa din data de 5 mai 1998, un interes personal pentru continuarea procedurii, ci s-ar referi la interesul defunctului sau soț.

39. Curtea constată mai întâi că reclamantul a fost condamnat de instanțele române pentru calomnie prin presă. Ea consideră că văduva domnului Dalban are un interes legitim pentru a se constata că a avut loc o încălcare a dreptului la libertatea de exprimare datorită condamnării acestuia.

Prin urmare cererea Guvernului, prin care se solicită radierea de pe rol a cauzei, trebuie respinsă. Curtea recunoaște calitatea procesuală a doamnei Dalban.

III. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 10 din convenție

40. Conform susținerilor reclamantului condamnarea sa pentru calomnie a adus atingere dreptului său la libertatea de exprimare, garantat de art. 10 din convenție, care prevede următoarele:

„1. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică statele să supună societățile de radiodifuziune, de cinematografie sau de televiziune unui regim de autorizare.

2. Exercițarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.”

A. Cu privire la pierderea calității de "victimă"

41. Curtea constată, în primul rând, că decizia Curții Supreme de Justiție din 2 martie 1991, care a admis recursul în anulare al parchetului, a anulat cele două hotărâri de condamnare aflate la originea cererii întemeiate pe art. 10 din convenție (a se vedea alin. 28 de mai sus).

42. În observațiile sale din data de 1 iunie 1999 Guvernul susține că în ceea ce privește condamnarea reclamantului pentru calomnierea lui G.S. instanța supremă a pronunțat achitarea, considerând că domnul Dalban acționase cu bună-credință. Această concluzie, alături de posibilitatea pe care o avea văduva de a recupera pe cale judiciară civilă daunele pretinse a fi fost suferite, constituie, conform Guvernului, o recunoaștere *"în substanță a unei eventuale încălcări a convenției și permite din plin despăgubirea în conformitate cu dreptul intern"*. Guvernul invită prin urmare Curtea să respingă cererea pentru pierderea calității de *"victimă"*.

În ceea ce privește condamnarea pentru calomnierea senatorului R.T. Guvernul subliniază că cele două hotărâri care făceau obiectul recursului parchetului au fost casate de Curtea Supremă de Justiție *"și, după o nouă judecată, [aceasta] a pronunțat încetarea procesului penal ca urmare a decesului inculpatului"*. Considerând că în acest mod a reparat pretinsa încălcare a art. 10 din convenție, Guvernul *"lasă la aprecierea Curții"* faptele respective.

43. Avocatul doamnei Dalban consideră decizia Curții Supreme "un adevărat rechizitoriu la adresa" defunctului reclamant și "*o apologie explicită a lui R.T.*".

44. În Hotărârea sa *Amuur împotriva Franței* din 25 iunie 1996 Curtea a reafirmat că "*o decizie sau o măsură favorabilă reclamantului nu este în principiu suficientă pentru a-și pierde calitatea de victimă, decât dacă autoritățile naționale au recunoscut, în mod explicit sau în substanță, și apoi au reparat încălcarea convenției*" (Culegere, 1996-III, pag. 8-46, alin. 36).

În cazul de față, chiar dacă decizia Curții Supreme de Justiție, care a anulat hotărârile atacate cu motivarea că reclamantul acționase cu bună-credință, pe baza unor documente oficiale privitoare la G.S. (a se vedea mai sus alin. 28), ar putea trece drept o recunoaștere în substanță a limitării nejustificate a "*dreptului la libertatea de exprimare*", Curtea apreciază că decizia menționată nu constituie o reparație adecvată în sensul propriei sale jurisprudențe. Într-adevăr, pe de o parte, deși Guvernul citează art. 998 și 999 din Codul civil și art. 505 din Codul de procedură penală (a se vedea alin. 30 de mai sus), nu este clar dacă și prin ce mijloace doamna Dalban va putea obține vreo despăgubire. Pentru ca responsabilitatea civilă să fie angajată, calea deschisă de Codul civil prevede existența unei culpe. Doamna Dalban afirmă, fără a fi contrazisă de Guvern, că trebuie plătită o taxă de timbru consistentă. În ceea ce privește calea prevăzută de Codul de procedură penală nu ar fi rezonabil să se solicite doamnei Dalban să declanșeze o nouă procedură cu un final cel puțin incert, după ce cercetarea judecătorească s-a finalizat printr-o condamnare confirmată în recurs.

În ceea ce privește concluziile privindu-l pe senatorul R.T., inserate în decizia din data de 2 martie 1999, Curtea constată că instanța supremă română a considerat întemeiată condamnarea reclamantului, întrucât acesta acționase în scopul creării unui prejudiciu, fără a verifica înainte informațiile publicate în articolele incriminate (a se vedea alin. 28 de mai sus). Decizia prin care s-a încetat procesul penal nu a fost pronunțată decât datorită decesului domnului Dalban. Este evident că nu există nici o recunoaștere explicită sau implicită din partea autorităților naționale a încălcării art. 10.

45. În concluzie Curtea apreciază că văduva reclamantului poate să se pretindă "*victimă*" în sensul art. 34 din convenție.

B. Cu privire la temeinicia plângerii

46. Nimeni nu contestă în fața Curții ca a existat o ingerință a unei autorități publice în dreptul reclamantului la libertatea de exprimare, garantat de primul alineat al art. 10 din convenție, datorată condamnării în litigiu. Nu se poate contesta faptul că ingerința era "*prevăzută de lege*" și urmarea un scop legitim, "*apărarea reputației (...) altora*", și ca răspundea deci la două dintre condițiile care permit ca ingerința să fie considerată ca justificată din punct de vedere al alin. 2 al art. 10 din convenție. Curtea a făcut aceleași constatări pe care le-a făcut deja Comisia.

47. În ceea ce privește chestiunea de a ști dacă atingerea era necesară "*într-o societate democratică*", Curtea reamintește că, în conformitate cu jurisprudența constantă, trebuie

stabilit dacă atingerea în litigiu corespundea unei nevoi sociale imperioase, dacă era proporțională cu scopul legitim urmărit, dacă motivele invocate de autoritățile naționale pentru a o justifica sunt întemeiate și suficiente (a se vedea, între altele, Hotărârea *Bladet Tromso și Stensaas împotriva Norvegiei* din 20 mai 1999, Colecție de hotărâri și decizii, 1999). Curtea nu are sarcina de a se substitui instanțelor naționale, ci de a verifica din perspectiva art. 10, având în vedere toate circumstanțele cauzei, deciziile pe care acestea le-au pronunțat în virtutea puterii lor de apreciere (ibidem, alin. 60, și, printre altele, Hotărârea *Fressoz și Roire împotriva Franței* din 21 ianuarie 1999, Colecție de hotărâri și decizii-I, 1999).

48. Articolele incriminate tratau un subiect de interes public: administrarea patrimoniului statului și modul în care oamenii politici își îndeplinesc mandatul. Primul articol dădea informații extrase din dosarele de cercetare penală ale direcției economice a poliției, punând în discuție gestionarea Întreprinderii Agricole de Stat "*Fastrom*", al cărei director a fost G.S., R.T. fiind reprezentantul statului în consiliul de administrație. Al doilea articol menționa indemnizația primită în această calitate de senatorul R.T., precum și faptul că a folosit un autoturism pus la dispoziția sa de către societate (a se vedea pct. 13 și 14 de mai sus).

49. Pentru a se pronunța în cauză Curtea trebuie deci să țină seama de un element deosebit de important: rolul esențial jucat de presă într-o societate democratică. Dacă presa nu trebuie să depășească anumite limite, îndeosebi în ceea ce privește reputația și drepturile celorlalți, precum și necesitatea de a împiedica divulgarea unor informații confidențiale, sarcina sa este totuși comunicarea, cu respectarea datoriilor și responsabilităților proprii, a informațiilor și ideilor referitoare la orice problemă de interes general. Mai mult, Curtea este conștientă de faptul că libertatea în domeniul presei scrise include, de asemenea, și recurgerea la o anumită doză de exagerare, chiar de provocare. În cauze asemănătoare celei de față marja de apreciere a autorităților naționale se circumscrie interesului unei societăți democratice de a permite presei să își joace rolul indispensabil de "*câine de pază*" și să își exercite aptitudinea de a da informații cu privire la problemele de interes general (Hotărârea *în cauza Tromso și Stensaas împotriva Norvegiei*, citată mai sus la alin. 59). Într-adevăr, este inadmisibil ca un ziarist să nu poată formula judecăți critice de valoare decât sub condiția demonstrării veridicității (Hotărârea *Lingens împotriva Austriei* din 8 iulie 1986, seria A nr. 103, pag. 28, alin. 46).

50. În acest caz Curtea constată, la fel ca și Comisia, că nu s-a făcut dovada că faptele descrise în articole erau în totalitate false și că serveau alimentării unei campanii de defăimare a lui G.S. și a senatorului R.T. Articolele domnului Dalban nu se refereau la aspecte ale vieții particulare ale lui R.T., ci la comportamentul și atitudinea sa în calitate de ales al poporului (a se vedea alin. 13 și 14 de mai sus). Formulele folosite de reclamant pentru a-și exprima părerea asupra practicilor sus-numitului senator și asupra modului în care acesta și-a îndeplinit mandatul au fost considerate de instanțele naționale ca necorespunzătoare realității și deci calomnioase. În ceea ce îl privește pe G.S., acestea au apreciat că neînceperea urmăririi penale dispusă de către parchet era suficientă pentru a stabili ca informațiile conținute în

articole erau false, și aceasta fără să se fi examinat anterior probele furnizate de reclamant (a se vedea alin. 17 și 20 de mai sus).

51. Guvernul nu contestă concluzia Comisiei, conform căreia, avându-se în vedere chiar îndatoririle și responsabilitățile unui ziarist atunci când acesta se prevalează de dreptul pe care i-l garantează art. 10 din convenție (....), condamnarea reclamantului nu poate fi considerată ca *"necesară într-o societate democratică"*.

52. Curtea ia act de aceasta și constată și ea că, în raport cu scopul legitim urmărit, condamnarea penală a domnului Dalban la o pedeapsă cu închisoarea a constituit o încălcare disproporționată a dreptului la libertatea de exprimare a unui ziarist.

În consecință a existat o încălcare a art. 10 din convenție.

IV. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 6 alin. 1 din convenție

53. Reclamantul afirmă că nu a beneficiat de un proces echitabil din cauza faptului că instanțele naționale nu au avut în vedere probele administrate în apărare, respectiv documentele oficiale care au servit ca sursă articolelor sale (a se vedea alin. 17 și 20 de mai sus). El invoca art. 6 alin. 1 care prevede următoarele:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, (...) de către o instanță (...), care va hotărî (...) asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa (...).”

54. Guvernul invită Curtea să declare că nu a existat o încălcare a acestor dispoziții, deoarece *"absența unor trimiteri explicite la argumentele invocate de domnul Dalban"* nu poate fi considerată o neexaminare a argumentelor sale. Faptul că documentele în discuție au fost admise ca probă și depuse la dosar conduce la concluzia că judecătorii naționali au examinat și au avut în vedere toate actele depuse de reclamant.

55. Având în vedere concluzia în ceea ce privește capătul de cerere întemeiat pe art. 10 din convenție, Curtea, la fel ca și Comisia, consideră că nu este necesar ca examineze faptele reținute și din punct de vedere al art. 6 alin. 1.

V. Cu privire la aplicarea art. 41 din convenție

56. Conform art. 41 din convenție:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al Înaltei Părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Despăgubiri

57. Doamna Dalban solicită acordarea sumei de 250 milioane lei românești (ROL) ca reparație a prejudiciului moral cauzat de condamnarea care a condus la discreditaarea defunctului sau soț și a prejudiciului material care ar decurge din pierderile suferite în urma

dispariției revistei "Cronica Romașcană". Ea precizează că *"această sumă reprezintă o recompensă minimă, destinată exclusiv reapariției ziarului"*, și nu o sporire a averii personale.

58. Guvernul subliniază în primul rând absența oricărei legături de cauzalitate între pretențiile formulate și prejudiciul material pretins și consideră că suma indicată ar fi oricum exagerată. În ceea ce privește prejudiciul moral, simpla constatare a încălcării art. 10 din convenție ar constitui în sine o satisfacție echitabilă suficientă. În privința despăgubirilor la care a fost obligat reclamantul, Guvernul susține ca ele nu au fost niciodată achitate, reamintind posibilitatea pe care o are doamna Dalban de a le recupera printr-o acțiune civilă.

59. Curtea împărtășește punctul de vedere al Guvernului cu privire la pretinsul prejudiciu material. În ceea ce privește daunele morale, ea consideră, dimpotrivă, că reclamantul și văduva sa au suferit un asemenea prejudiciu care nu poate fi reparat suficient prin simpla constatare a încălcării. În cauză, decesul domnului Dalban, intervenit înaintea introducerii de către parchet a recursului în anulare, este un element care trebuie luat în considerare la evaluarea prejudiciului. Ținând seama de rata ridicată a inflației în România, Curtea va exprima suma acordată în franci francezi (FRF), convertibili în lei românești la cursul zilei. Curtea acordă doamnei Dalban 20.000 FRF. În ceea ce privește al treilea argument al Guvernului Curtea se limitează să constate ca doamna Dalban nu solicita rambursarea despăgubirilor la care a fost obligat reclamantul, cu atât mai mult cu cât ele nu au fost plătite (a se vedea alin. 22 de mai sus).

B. Taxe și cheltuieli

60. Reclamantul a beneficiat de asistență judiciară în fața Comisiei și apoi a Curții, iar văduva sa nu a solicitat rambursarea unor taxe și cheltuieli suplimentare.

C. Dobânzi

61. Curtea consideră necesar să rețină dobânzile legale aplicabile în Franța la data adoptării prezentei hotărâri, adică 3,47% pe an.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE:

1. *Hotărăște* că moștenitoarea reclamantului are calitatea de a se substitui în drepturile sale.

2. *Hotărăște* că văduva reclamantului poate să se pretindă "*victimă*" în sensul art. 34 din convenție.

3. *Hotărăște* că a avut loc o încălcare a art. 10 din convenție.

4. *Hotărăște* că nu se impune examinarea cauzei din punct de vedere al art. 6 alin. 1.

5. *Hotărăște:*

a)că statul pârât trebuie să plătească văduvei reclamantului, în termen de 3 luni, 20.000 (douăzeci de mii) franci francezi cu titlu de prejudiciu moral, convertibili în lei românești la cursul din momentul plății;

b)că această sumă va fi majorată cu o dobândă simplă de 3,47% pe an, începând cu data expirării termenului mai sus menționat și până la data achitării sumei.

6. *Respinge* celelalte cereri privind acordarea de despăgubiri.

Redactată în limbile franceză și engleză, apoi pronunțată în ședința publică la Palatul Drepturilor Omului din Strasbourg la data de 28 septembrie 1999.

Luzius Wildhaber,

președinte

Paul Mahoney,
grefier adjunct